

Sprawozdanie

Wydziału krajowego względem uregulowania i zabezpieczenia propinacyjnego prawa wyszynku.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą powziętą dnia 27. lutego 1866., na wniosek posła Żuka-Skarszewskiego, oświadczył Sejm krajowy, iż postępowanie co do wyszynku wódek słodzonych, równie jak nadużywanie wolności handlu hurtowego gorącymi trunkami, narusza całość praw propinacyjnych, i wezwał c. k. Rząd do przedsięwzięcia zaradczych w tym względzie kroków.

Uchwała ta Wysokiego Sejmu nie odniosła jednakże zamierzonego skutku. Wprawdzie nie da się zaprzeczyć, iż postępowanie c. k. Władz rządowych jest dziś względniejsze, i że nie zachodzą przynajmniej tak rażące nadużycia, jakie rozprawy toczone przy powzięciu wzmiankowanej uchwały wykazywały. Względność tę winniśmy przeciw raczej dobrym chęciom pojedynczych osobistości, niż zmianie systemu, a wydawane w szczegółowych wypadkach orzeczenia, nie mogą wzbudzać ufności, iż własność prawa propinacji nie jest zagrożoną.

Gdy obecnie ustawa z dnia 21. grudnia 1867., zmieniająca ustawę zasadniczą z dnia 26. lutego 1861. o Reprezentacji Państwa, wyjęła wyraźnie ustawodawstwo co do praw propinacyjnych, tak karne jak cywilne, z zakresu działalności Rady Państwa, i przekazała takowe Sejmom krajowym, Wydział krajowy poczuwał się do obowiązku przedłożenia Wysokiemu Sejmowi wniosku do uregulowania i zabezpieczenia własności propinacyjnego prawa wyszynku w drodze ustawodawczej. Wydział krajowy sądził, iż winien to uczynić już także i z powodu dopełnienia otrzymanego od Wysokiego Sejmu polecenia, przedłożenia sobie projektu o wykupnie prawa propinacji. Jeżeliby bowiem prawo propinacji nie zostało zabezpieczone od grożącego mu niebezpieczeństwa, oszacowanie tego prawa nie nastęczałoby żadnej rękojmi, i nikt nie mógłby nabywać prawa, którego byt jest zagrożony. Jakkolwiek zatem los spotka przedłożony Wysokiemu Sejmowi projekt Wydziału krajowego do ustawy o wykupnie prawa propinacji,— czy Wysoki Sejm zgodzi się na przeniesienie własności tego prawa na rzecz kraju, czy zechce przenieść takowe na rzecz gmin, czy wreszcie zechce odroczyć jeszcze i teraz załatwienie tej sprawy,— zabezpieczenie własności propinacyjnego prawa wyszynku jest zawsze i w każdym razie nieodzownym warunkiem wykonywania tegoż prawa.

*/. Raczy tedy Wysoki Sejm uchwalić załączoną */. «Ustawę o uregulowaniu wykonywania prawa propinacji co do wyszynku gorących trunków.»

Ustawa ta zawiera częścią obowiązujące już i dzisiaj postanowienia, a częścią takie, których potrzebę c. k. Władze krajowe same uznały. — W ogóle zaś odpowiada ona zapatrywaniu się Wysokiego Sejmu, wypowiedzianemu w wyżejpowołanej uchwale z roku 1866.

Leon książę Sapieha w. r.

Marszałek krajowy.

Kazimierz Grocholski w. r.

Sprawozdawca.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 26. czerwca 1868.

Ustawa,

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
o uregulowaniu wykonywania prawa propinacyi co do wyszynku gorących trunków.

Zgodnie etc.

§. 1.

Właścicielowi propinacyi przysłuza w okręgu jego propinacyjnym wyłączne prawo podrobnej sprzedaży wszystkich gorących tak zwanych trunków propinacyjnych, jako to: spirytusu, wódki, śliwownicy, piwa, miodu, wiśniaku, maliniaku i t. p., tudzież prawo podrobnej sprzedaży bez szczegółowej koncesyi wszystkich innych trunków gorących.

§. 2.

W tym celu przysłuza właścicielowi propinacyi prawo zaprowadzania i otwierania w swym okręgu propinacyjnym potrzebnych szynków. Ilość szynków, równie jak miejsce ich ustanowienia zależy wyłącznie od jego uznania.

Wydział powiatowy może jednakże z względów policyjnych nakazać zamknięcie jakowego szynku. Przeciw takiemu postanowieniu Wydziału powiatowego przysłuza właścicielowi propinacyi prawo rekursu do Wydziału krajowego. Rekurs ma być wniesiony do Wydziału powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni czternastu od dnia doręczenia dotyczącego rozporządzenia.

§. 3.

Jeżeli w jakiej miejscowości jest dwóch lub więcej właścicieli dawniej dominikalnych, z których niektórzy nie wykonywali dotąd prawa propinacyi na swoim obszarze, powstały między niemi spór o uprawnienie do wykonywania tego prawa należy do drogi prawa.

Przed rozstrzygnięciem tego sporu nie wolno właścicielowi dominikalnemu, który nie wykonywał dotąd prawa propinacyi na swoim obszarze, otwierać szynku.

Przestrzeganie tego postanowienia należy do Wydziału powiatowego.

§. 4.

Szynkarze, to jest ci, którzy nie szynkują na własny rachunek, mają być uważani jako słudzy właściciela propinacyi, a w razie wydzierżawienia prawa wyszynku jako słudzy dzierżawcy, jeżeli kontrakt dzierżawny nie zastrzegł, że szynkarze pozostają pomimo dzierżawy sługami właściciela propinacyi.

Stosunek służbowy między szynkarzem a właścicielem propinacyi, względnie dzierżawcą, podlega ogólnym przepisom o sługach, obowiązującym w kraju.

Szynkujący gorące trunki tak zwane propinacyjne, który twierdzi, że prawo wyszynku zadzierżawił, winien udowodnić to twierdzenie kontraktem dzierżawnym; inaczej będzie uważany, jeżeli szynkuje z wolą i z wiedzą właściciela propinacyi, za szynkarza, w przeciwnym zaś razie za utrzymującego szynk pokątny. Czas trwania dzierżawy może być udowodniony tylko kontraktem dzierżawnym, a twierdzenie, że został ustnie lub mileżąco przedłużony albo odnowiony, nie będzie uwzględnione, jeżeli właściciel propinacyi temu zaprzeczy.

§. 5.

Wybor osoby szynkarza zależy od woli właściciela propinacyi, względnie tegoż dzierżawcy.

Ze względów policyjnych może Wydział powiatowy nakazać oddalenie szynkarza. Przeciw takiemu nakazowi przysłuza prawo rekursu do Wydziału krajowego. Rekurs ma być wniesiony do Wydziału powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni czternastu.

§. 6.

Krajowym fabrykom trunków słodzonych, to jest: araku, rumu, ponczowej esencji, rozolisów i likierów, przyrzadzonych w drodze chemicznej i w sposób fabryczny, wolno sprzedawać wyrób swój w własnych składach w butelkach zapieczętowanych, zawierających przynajmniej sejtel, czyli ćwierć masy płynu.

Za szczegółowem pozwoleniem c. k. Urzędu powiatowego mogą handle korzenne, a na prowincyi także i handle towarów mieszanych sprzedawać w ten sam sposób wymienione wyżej trunki słodzone, równie jak piwa sprowadzane z zagranicy: ale, porter.

Kramarzom pozwolenie to nie może być udzielane.

§. 7.

Podobnej sprzedaży wymienionych w §. 6. trunków słodzonych na kieliszki, lub w inny, jak tamże oznaczony sposób, pozwalać mogą c. k. Urzęda powiatowe tylko traktyerniom, kawiarniom i cukierniom, jako zarobkowości dodatkowej, i tylko po scisłym zbadaniu i wykazaniu rzeczywistej miejscowej potrzeby, i po przekonaniu się, że właściciel propinacyi nie zaspokaja tej potrzeby.

Wszystkie wydane dotąd pozwolenia na podrobną sprzedaż gorących trunków, nie odpowiadające powyższemu postanowieniu ustają z upływem trzech miesięcy po ogłoszeniu niniejszej Ustawy, a w razie sporu, czyli pozwolenie ustało lub nie, rozstrzyga c. k. Urząd powiatowy.

§. 8.

Do prowadzenia handlu hurtowego gorącymi trunkami potrzebne jest pozwolenie c. k. Urzędu powiatowego. Tylko właściciele warzeln i fabryk nie potrzebują do hurtowej sprzedaży swego wyrobu żadnego pozwolenia.

W handlu hurtowym sprzedawane mogą być trunki tylko w beczkach pod obręczami, zawierających przynajmniej dwa niższo-austryackie wiadra trunku. Piwo tylko może być sprzedawane w półbeczkach objętości jednego niższo-austryackiego wiadra.

§. 9.

O udzieleniu zastrzeżonego w §§. 6—8. c. k. Urzędów powiatowym pozwolenia, zawiadomi c. k. Urząd powiatowy zawsze jednocześnie właściciela propinacyi, w którego okręgu propinacyjnym handel hurtowy lub podrobna sprzedaż gorących trunków mają być zaprowadzone, jako stroną interesowaną.

Przeciw orzeczeniu c. k. Urzędu powiatowego, czy to udzielającemu, czy odmawiającemu pozwolenia, przysłuża stronom prawo odwołania się do c. k. Namiestnictwa. Rekurs powinien być wniesiony do c. k. Urzędu powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni czterdziestu od dnia doręczenia orzeczenia, i ma moc wstrzymującą, jeżeli pozwolenia udzielono.

§. 10.

Podrobna sprzedaż gorących trunków słodzonych w zapieczętowanych butelkach sejtlowych przez osoby, Ustawą niniejszą do tego nie upoważnione, bez uzyskania szczegółowego pozwolenia (§. 6.), karana być ma grzywną stopniowaną od 50 do 200 złt. reń. wal. austr., a jeżeli przekroczenia tego dopuścił się handel korzenny lub handel towarów mieszanych albo kramarz, utratą nadto przy trzecim razie prawa dalszego utrzymywania prowadzonego handlu.

§. 11.

Podrobna sprzedaż trunków słodzonych na kieliszki lub w butelkach niezapieczętowanych, albo chociażby w butelkach zapieczętowanych, w mniejszej ilości jak jeden sejtel, bez uzyskania wymaganego pozwolenia na tę sprzedaż (§. 7.), ma być karana grzywną od 50 do 200 złt. reń. wal. austr. Nadto straci właściciel handlu korzennego lub towarów mieszanych, który miał pozwolenie do sprzedawania tych trunków w zapieczętowanych sejtlowych butelkach, i fabrykant słodzonych trunków, w którego sklepie lub składzie popełniono to przekroczenie, przy trzecim razie prawo sprzedawania tych trunków w zapieczętowanych butelkach, a w razie ponownego przekroczenia straci właściciel handlu korzennego lub handlu towarów mieszanych prawo dalszego utrzymywania swego handlu, a fabrykant słodzonych trunków prawo dalszego utrzymywania swej fabryki.

Właściciel handlu korzennego lub towarów mieszanych, który nie miał pozwolenia do sprzedawania tych trunków w zapieczętowanych butelkach, tudzież kramarz, utracą przy trzecim tego rodzaju przekroczeniu, prawo dalszego utrzymywania prowadzonego handlu.

§. 12.

Każda podrobna sprzedaż zwyczajnych gorących trunków nie słodzonych, bez wyraźnego pozwolenia właściciela propinacyi, lub w razie wydzierżawienia prawa wyszynku bez wyraźnego pozwolenia dzierżawcy, jest szynkowaniem pokątnem, bez względu, czy wzięto za trunek gotowe pieniądze, albo też inny przedmiot, mający jakąkolwiek wartość, lub czy dano trunek na borg, albo tylko jako wynagrodzenie za wykonanie jakowej roboty lub usługi, i czy go dano w własnym domu lub poza domem, albo w jakimkolwiek inny sposób. Jedynie poczesne (trynkale), dawane własnym stałym sługom, a w warzelniach i dziennym robotnikom jako część wynagrodzenia za ich trud i pracę, nie mają być uważane za pokątne szynkowanie.

§. 13.

Szynkowanie pokątne ma być karane grzywną od 50 do 200 złt. reń. wal. austr.

Właściciel handlu hurtowego gorącymi trunkami, tudzież upoważniony w moc tej ustawy do podrobnej sprzedaży trunków słodzonych, bądź to w zapieczętowanych sejtlowych butelkach, bądź na kieliszki, ulegną tej karze, jeżeli czy to sami, czy też którykolwiek z ich domowników lub sług dopuszczą się tego przekroczenia, a za trzecim przekroczeniem utracą nadto prawo dalszego prowadzenia utrzymywanego handlu.

Oprócz tego ulegnie w każdym razie cały przydybany-zapas trunku wraz z naczyniami i przyrządami do szynkowania konfiskacie na rzecz właściciela propinacyi, lub dzierżawcy prawa wyszynku, jeżeli takowe jest wydzierżawione.

§. 14.

Za okoliczność szczególnie obciążającą przy przekroczeniu pokątnego szynkowania poczytane będzie sprzedawanie wódki na zimno farbowanej, zaprawionej lub osłodzonej, jakoby słodzonego trunku fabrycznego, przyrządzonego w drodze chemicznej. Tłumaczenie się, iż pociągano wódkę tę z upoważnionej fabryki gorących trunków słodzonych, nie może ani uniewinniać, ani zmniejszać winy.

W razie wątpliwości, czyli sprzedany trunek jest rzeczywiście słodzonym trunkiem fabrycznym, lub tylko na zimno przyprawionym spirytusem albo wódką, zasiągnie orzekający c. k. Urząd technicznego zdania znawcy na koszt strony, której twierdzenie okaże się fałszywym.

§. 15.

Zasądzone według niniejszej ustawy grzywny przypadają w połowie donosicielowi, bez względu, czy był nim zaprzysiężony strażnik propinacyjny, czy ktokolwiek inny, a w połowie wpływają do kasy gminy tej miejscowości, w której popełniono przekroczenie. Jeżeli nie było donosiciela, wpływa cała grzywna do kasy gminnej.

W razie udowodnionej zupełnej niemożności zapłacenia grzywny, takowa będzie zmieniana na odpowiedni areszt, licząc jeden dzień aresztu za 5 złt. reń. wal. austr.

§. 16.

Dochodzenie i karanie wszystkich w Ustawie tej określonych przekroczeń przysłużyła Urzędom powiatowym, a w drugiej i ostatniej instancji Namiestnictwu, jeżeli orzeczenie pierwszej instancji zostało zatwierdzone lub złagodzone. Tylko w razie orzeczenia utraty prawa do dalszej zarobkowości, można odwołać się do Ministeryum.

Dochodzenie powinno nastąpić nie tylko na żądanie właściciela propinacyi, lecz także i na żądanie dzierżawcy prawa wyszynku.

Orzeczenia co do przekroczeń powinny być doręczane zawsze i dotyczącemu właścicielowi propinacyi lub dzierżawcy prawa wyszynku, jako stronie interesowanej, której zarówno z obżalowanym przysłuży prawo rekursu tak co do orzeczenia o winie, jak i przeciw wymiarowi kary.

§. 17.

Posiadanie gorących trunków w większej ilości, jak wymagać może pokrycie własnej domowej potrzeby według osobistych stosunków lub chwilowych okoliczności posiadacza, tudzież posiadanie naczyń lub przyrządu do wyszynku nie stanowią wprawdzie same przez się dowodu popełnionego przekroczenia pokątnego szynkowania, są jednakże silnym powodem podejrzenia, a obok którejkolwiek z tych okoliczności, zeznanie jednego już tylko świadka, wystarczy do całkowitego dowodu.

§. 18.

Określone w tej ustawie przekroczenia ulegają przedawnieniu, jeżeli od chwili popełnionego przekroczenia upłynęło sześć miesięcy, a w ciągu tego czasu nie pociągnięto obżałowanego do odpowiedzialności, lub nie przedsięwzięto przeciw niemu we względzie dochodzenia popełnionego przekroczenia żadnego urzędowego kroku, a w szczególności nie wystosowano do niego zawezwania.

§. 19.

Właścicielowi propinacyi, równie jak dzierżawcy prawa wyszynku wolno utrzymywać dla skuteczniejszej obrony praw swoich zaprzysiężoną straż propinacyjną.

Prawo zaprzysięgania straży propinacyjnej przysłużyła Urzędowi powiatowemu. Przepisy rozporządzenia z dnia 30. stycznia 1860. (Dz. U. P. nr. 28.) co do zaprzysięgania straży polowej mają być zastosowywane także do zaprzysięgania straży propinacyjnej.

Zaprzysięganie ma się odbywać podług następującej roty:

«Przysięgam, że będę strzegł powierzonego memu nadzorowi propinacyjnego prawa wyszynku z jak największą pilnością i wiernością od wszelkiej szkody, że doniosę natychmiast o każdym nieprawym ukróceniu tego prawa, że nie będę fałszywie nikogo ani oskarżał, ani podawał w podejrzenie, że jednakże o każdym, któryby w jakibądź sposób nieprawie ukracał prawo wyszynku, doniosę sumiennie bez żadnych osobistych względów, podług mego najlepszego przekonania. Tak mi Boże dopomóż!»

Zaprzysiężona straż propinacyjna uważana będzie przy wykonywaniu swej służby jako straż publiczna, i używać ma wszystkich praw przysługujących pod tym względem na mocy ustaw osobom urzędowym i publicznej straży cywilnej.

Obowiązki zaprzysiężonej straży propinacyjnej określa rota przysięgi.

Zeznanie zaprzysiężonego strażnika propinacyjnego, uczynione z powołaniem się na służbową przysięgę, o czynach lub okolicznościach, wchodzących w zakres jego obowiązkowej służby, stanowi prawny dowód według określeń §. 426. lit. e. Ustawy o postępowaniu karnem z dnia 20. czerwca 1853.

§. 20.

Zwierzchności gminne mają, z obowiązku czuwania w gminie nad bezpieczeństwem mienia, przestrzegać zachowywania zawartych w tej Ustawie postanowień, i udzielać właścicielowi propinacyi lub dzierżawcy prawa wyszynku w każdym razie skutecznej pomocy ku obronie ich praw.

§. 21.

Ustawa niniejsza nie narusza w niczem stosunków prywatnych, opartych na specjalnych tytułach prawnych.

§. 22.

Przeprowadzenie tej Ustawy polecam Memu Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

